

Šių metų rugsėjo viduryje buvo priimtas pakuočių ir jų atliekų tvarkymo taisyklių pakeitimas, kuris įsigalios nuo naujų metų. Jis įpareigoja verslą tinkamai sutvarkyti viešose vietose atsiradusias savo vienkartinio plastiko pakuotes. Ekspertai pastebi, jog kas ir kaip tvarkys pakuotes – kol kas nėra iki galo aišku. Tačiau paskutinis šių taisyklių punktas jau įsigaliojo. „Todėl gamintojai bei importuotojai jau dabar turi pateikti duomenis apie 2023 m. į Lietuvos rinką išleistus užpildytus vienkartinius plastikinius gaminius“, – teigia Vilma Samulėnienė, Lietuvos pakuočių atliekų tvarkymo organizacijos „Žaliasis taškas“ aplinkosaugos ekspertė. Tad, kaip verslui pasiruošti ir įgyvendinti naujus reikalavimus?

„Dabar gamintojams ir importuotojams svarbiausia tinkamai apskaityti į Lietuvos rinką išleistus užpildytus vienkartinius plastikinius gaminius. Verslai suminius 2023 m. skaičius į vieningą gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinę sistemą (GPAIS) privalo pateikti iki šių metų lapkričio 30 d. Šie duomenys turi būti pateikti prie 2023 m. metinės ataskaitos, skiltyje „Suminiai duomenys apie užpildytus vienkartinius plastikinius gaminius“. O norint tai padaryti reikėtų kreiptis į Aplinkos apsaugos agentūrą su prašymu atšaukti 2023 m. pakuočių ataskaitą. Šių skaičių nepateikus laiku, įmonių pateikta rinkos dalis bus skaičiuojama pagal 2024 m. duomenis“, – aiškina V. Samulėnienė.

Ekspertė aiškina, kad pagal gamintojų ir importuotojų pateiktus skaičius bei vadovaujantis aplinkos ministro nustatytais referenciniais skaičiais, bus nustatyta, kiek vienkartinių plastikinių gaminių iš viso tiekama Lietuvos rinkai ir kiek jų suvartojama viešose vietose (paplūdimiuose, vandens telkiniuose ir jų pakrantėse, miškuose, parkuose, skveruose, aikštelėse, stotelėse, pakelėse ir pan.), kiek iš jų išmetama į viešas surinkimo sistemas bei kiek išmetama netinkamai (t. y. kiek yra šiukšlių).

„Vadovaujantis šiais duomenimis, finansavimo išlaidos bus paskirstomos proporcingai pagal tokių atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, ir šiukšlių svorį bei proporcingai kiekvieno gamintojo užimamą rinkos dalį. Tačiau kol kas nėra visiškai aišku, kaip sistema veiks ir kada gamintojai ir importuotojai sužinos, kokio dydžio finansavimo iš jų laukiama“, – sako V. Samulėnienė.

Kas laikoma vienkartinėmis pakuotėmis, o kas ne?

Artėjant duomenų pateikimo termino pabaigai, įmonėms vis dažniau kyla klausimas, kas gi yra laikoma užpildytais vienkartiniais plastikiniais gaminiais pagal juos reglamentuojančią SUP (*angl. k. SUP – single use plastic*) direktyvą.

„Tai vien arba iš dalies iš plastiko pagamintas gaminys (įskaitant kombinuotas pakuotes,

kuriose yra plastiko), kuris nėra sukurtas, kad jį būtų galima panaudoti daugelį kartų. Štai keletas pavyzdžių: maisto tara, plėvelė ar maišelis su paruoštu karštu, šaltu patiekalu ar desertu; tara su padažu, ledais, riešutais, džiovintomis ar liofilizuotomis uogomis, vaisiais, daržovėmis; pakuotė su nešaldytu paruoštu patiekalu; tara su dribsniais, prie kurių pridėtas užpilas; pakuotės, naudojamos tortams ir pyragams (plastikinės ar su plastiko langeliu); virtos, rūkytos, vytintos dešros ir mėsos gaminių pakuotės; užkandžių rinkinių padėklai; šaltiems gėrimams skirti indeliai, pagaminti iš 100 % plastiko (su gaubteliu ar dangteliu arba be jo); popieriniai indeliai, padengti plastiku, bioplastiku ar biologiškai skaidžiu plastiku iš vidaus arba iš išorės“, – gaminių pavyzdžius vardija V. Samulėnienė.

Ekspertė taip pat paaiškina, kokių gaminių nereikia įtraukti į šią apskaitą: „Taros su šaldytais produktais, kuriuos prieš vartojimą reikia virti ar kepti; taros su žalia mėsa ar žuvimi, kurią reikia termiškai apdoroti prieš vartojimą; pakuočių su šaldytais daržovėmis arba šaldytais paruoštais patiekalais; ir pakuotė su užpilamais makaronais, kruopomis, produktais, kuriuos reikia virti ar kepti (pvz., šaldytos uogos, vaisiai, daržovės, žalia mėsa ar žuvis). Visa tai nėra laikoma užpildytais vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir jų pagal naujus reikalavimus apskaityti nereikia“.

Verslų tvarumo skatinimas

Specialistė tiki, jog vienkartinio plastiko apskaita ir jo tvarkymo finansavimas viešose erdvėse turėtų paskatinti verslus ieškoti tvaresnių sprendimų, kas pareikalautų technologinių naujovių ir papildomų verslo investicijų. Be to, ji priduria, kad svarbu skatinti vartotojus rinktis daugkartines pakuotes, pavyzdžiui, perkant maistą išsinešimui, atsinešti savo daugkartinius indelius ar maišelius.

Anot V. Samulėnienės, kiekvienas aplinkosauginis pokytis priverčia mus judėti pirmyn ir siekti naujų tikslų. Juk visų šių taisyklių pakeitimų tikslas ir yra toks – skatinti kuo daugiau verslų judėti tvarumo link. Tad į pokyčius reikėtų žiūrėti pozityviai ir jiems ruoštis kiek galima anksčiau“, – sako V. Samulėnienė.

